

HAŞHAŞ

(*Papaver somniferum*)



Papaveraceae (Gelincikgiller) familyasından 1 yıllık kültür bitkisidir. Yapraklar mavimsi-yeşil renkli, çiçekler beyaz veya mor, stamen çok sayıdadır. Kapsüller tepeden basık ve küre biçimindedir. Anadolu'da *P. somniferum* subsp. *anatolicum* (körhaşhaş) ve *P. somniferum* subsp. *spontaneum* (açık haşhaş) olmak üzere iki alttürü ekilmektedir.

Olgunlaşmamış haşhaş kapsüllerinin çizilmesiyle beyaz bir süt akar, bu süt kısa zamanda esmerleşir ve katılaşır, özel bıçaklarla toplanan sakız bir araya getirilir, yoğurulur ve Türkçe afyon olarak bilinen *Opium droğu* elde edilir. Bu drog alkoloit karışımı olan afyon alkoloitleri içerir.

Afyon alkoloitleri arasında en önemli olanları morfin, papaverin, kodein, noskabin (narkotin)'dir. *Papaver somniferum*'un yapraklarında kodekslerde kayıtlıdır. *Oleum Papaveris*, haşhaş tohumlarından sıkılarak elde edilen bir yağdır.

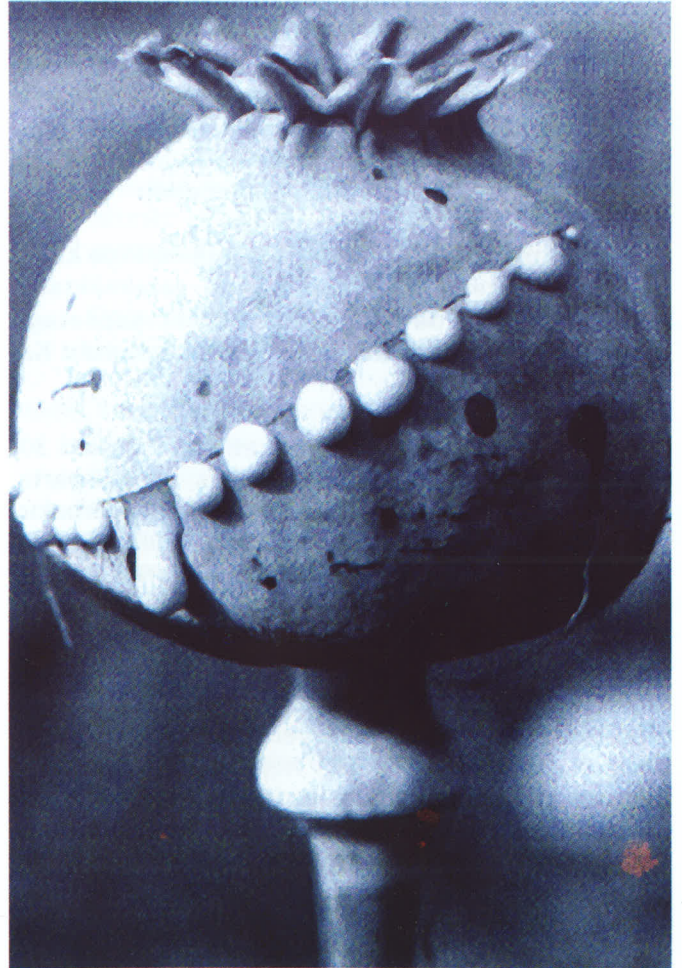
Afyon alkoloitlerinin kullanımları şöyledir;

Morfin kuvvetli analjezik ve narkotiktir. Şiddetli ağrıların giderilmesinde ve hastanın ameliyata hazırlanmasında kullanılır, kabızlığa karşı etkisi vardır.

Papaverin, çizisiz adale spazmlarını çözer. Yüksek dozda santral sinir sisteminde etkilidir.

Kodeinin analjezik etkisi çok azdır. Fakat bu alkoloit çok iyi bir öksürük kesicidir. Noskabin, önceleri narkotik-hipnotik etkili olduğu sanılırken, sonradan papaverin gibi etki gösterdiği anlaşılmıştır.

Haşhaş yaprağı, dışardan ağrı kesici olarak kullanılsa da doğruluğu tartışılır. *Oleum Papaveris*, eczacılık tekniğinde bazı galenik preparatların yapımında kullanılır. Haşhaş yemeklik yağ da elde edilir, bu yağda alkoloit bulunmaz. Haşhaş halk arasında pasta ve çörek yapımında da kullanılmaktadır.





Opium çok eski zamanlardan beri ilaç ve keyif verici olarak kullanılmıştır. Hint, Çin ve eski Mısır yapıtlarında haşhaştan söz edilmekte, meyvanın ve yapraklarının resimlerine rastlanmaktadır. Anadolu'da yetiştirilen en eski kültür bitkilerimizdendir

Haşhaş uyuşturucu madde elde edilmesinde kullanıldığı için üretimi kontrol altında yapılmaktadır. Haşhaş'ın Türkiye'de hangi illerde ekimi yapılacağına ve sakız elde edilebilmesine Bakanlar Kurulu Kararıyla izin verilir

Ve bu iki olayda devletçe denetlenir. Önceleri 30-35 ilde (örn. Afyon, Eskişehir, Kütahya, Uşak, Isparta, Burdur, Denizli, Amasya, Tokat, Malatya, Diyarbakır) haşhaş ekimine izin verilirken afyonun kullanılmasıyla ortaya çıkan toplumsal tehlike ve zararlar öne sürülerek 1972 sonbaharından itibaren Türkiye'de haşhaş yapılmayacağına dair bir kararname yayınlanmış fakat sonradan Bakanlar Kurulunca bu karar değiştirilerek kapsülleri çizilmemek, yani afyon elde etmek üzere haşhaş ekimine yeniden izin verilmiştir. Böylece üretilen kapsüllerin hepsi yurt dışına satılmak üzere depolanmış ve yılda yaklaşık 15-20 bin ton kadar çeşitli ülkelere satılmıştır. Son yıllarda kapsül ihracatı tamamen durdurulmuş ve kapsüller Afyon-Bolvadin'deki Afyon Alkoloitleri Fabrikası'nda işlenmeye başlanmıştır.

Haşhaş'ın tıbbi yararları dışında kontrolsüz kullanımını toplumsal tehlike oluşturduğundan çok dikkatli olunmalı, doktor kontrolü ve tavsiyesi olmadan kullanılmasına asla izin verilmemelidir.

REFERANSLAR:

- Tanker N, Koyuncu M, Coşkun M. Farmasötik Botanik, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları.
- Baytop T. Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi. Sanal Matbaacılık. İstanbul Üniversitesi Yayınları
- www.bahce.biz
- www.de.wikipedia.org

Hazırlayan:
Ecz. Esen SEZEN